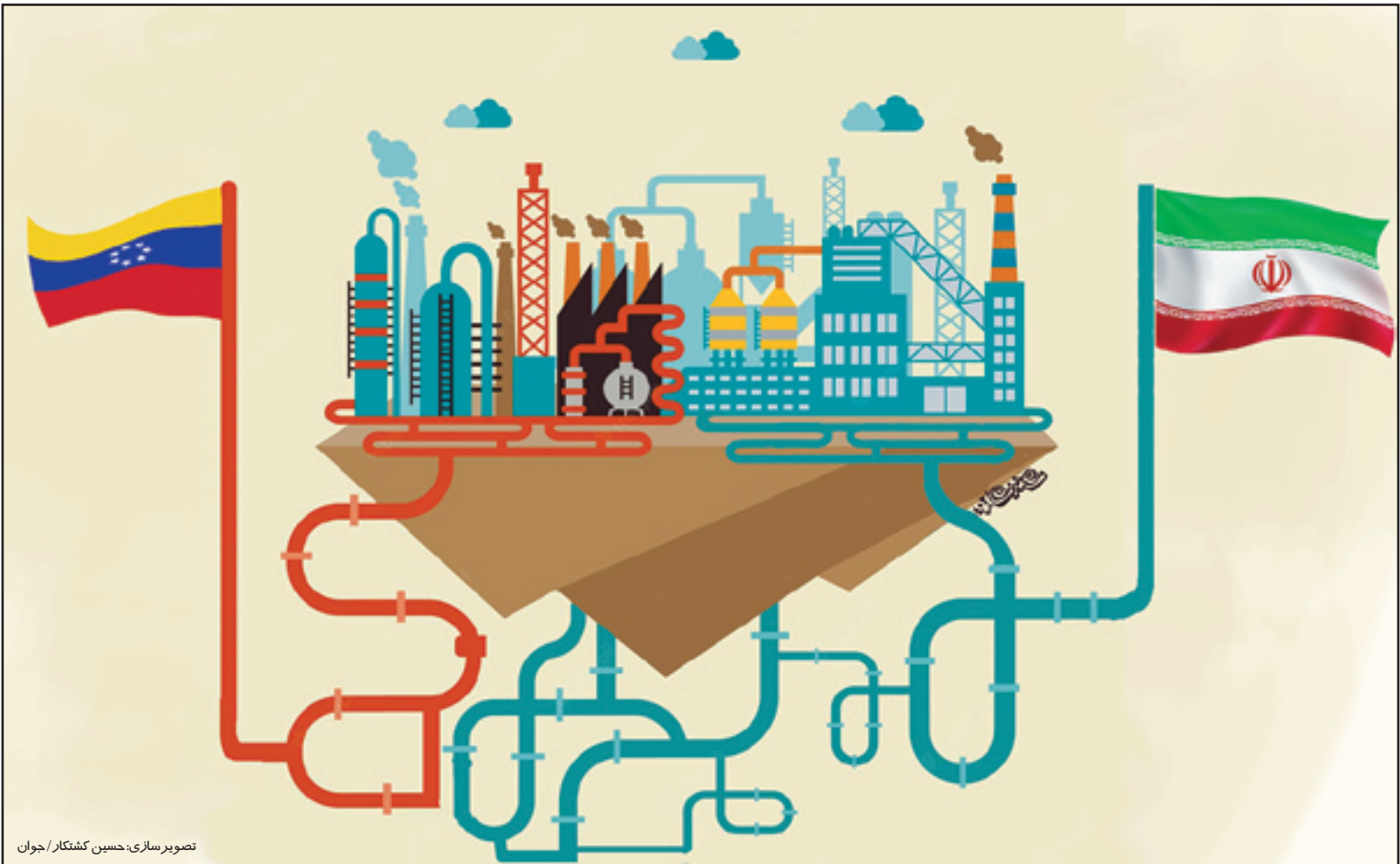

«جوان» سازوکار باز طراحی تجارت نفت خام ایران را واکاوی می کند

سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی فروش نفت را تضمین می کند

باز معماری تجارت نفت خام ایران با بازسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای همسو ممکن است

تصویرسازی: حسین کشنکار/ جوان

باز طراحی تجارت نفت خام ایران منطبق بر صادرات تجهیزات و خدمات مهندسی ایرانی جهت بازسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای همسو با ایران ایده‌ای است که اخیراً به کار گرفته شده و توانسته است بازارهای خوبی را در اختیار ایران قرار دهد. فروش نفت در بازارهای جهانی یک فرآیند بسیار پیچیده و سخت است. پس از تحریم‌های امریکا علیه ایران و مشکلات مربوط به تجارت نفت خام ایران، نیازمند تغییرات اساسی در بازار سازی سنتی نفت خام هستیم. این سیاست همچنین می تواند به بهبود وضعیت اقتصادی کشورمان کمک کند. این راهکار، با هدف ایجاد ارزش افزوده بالاتر در زمینه صنعت نفت، علاوه بر افزایش درآمدهای کشور، ایجاد فرصت‌های شغلی را نیز به همراه دارد. با بازسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای همسو از طریق صادرات تجهیزات و خدمات مهندسی ایرانی فرصتی است که بیه دلیل تجربه و تخصص شرکت‌های ایرانی در زمینه صنعت نفت به آنها ارائه می‌شود. با ارائه این تجهیزات و خدمات مهندسی می‌توان به عنوان یک بازار جدید و پرسود برای شرکت‌های ایرانی در زمینه صنعت نفت استفاده کرد. ■ ■ ■

در دنیای امروز، صنعت نفت و گاز به عنوان یکی از بزرگ‌ترین صنایع جهان، همچنان نقش به‌سزایی در اقتصاد جهانی دارد. یکی از کشورهایی که در این حوزه توانایی بالایی دارد، ایران است. با توجه به ظرفیت بالای نفتی و گازی این کشور، ایران به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت در جهان محسوب می‌شود،اما این کشور در سال‌های اخیر با مشکلاتی مانند تحریم‌های بین‌المللی و تحریم‌های امریکا روبه‌رو بوده و توانایی صادرات نفت خام خود را دست داده است.

از طرفی، برخی از کشورهای امریکای لاتین و همچنین کشورهای منطقه اوراسیا نیز دارای پالایشگاه‌های نیمه‌فعال هستند که به دلیل عدم توانایی در به‌روزرسانی و بازسازی آنها، نمی‌توانند به بهره‌وری کامل خود برسند. این مسئله باعث شده تا این کشورها به دنبال راهکاری برای بهبود وضعیت پالایشگاه‌های خود باشند. در این میان، ایران با داشتن توانایی در زمینه تولید تجهیزات و ارائه خدمات مهندسی، می‌تواند یکی از راهکارهای مناسب برای بازسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای امریکای لاتین باشد که این راهکار باعث می‌شود تا ایران، به عنوان یکی از تأمین‌کنندگان تجهیزات و خدمات مهندسی، در این کشورها حضور داشته باشد و از این طریق ارزش آوری بسیاری را برای خود به دست آورد.

از دیگر مزایای این راهکار، افزایش همکاری‌های بین‌المللی و تقویت روابط دوستانه با کشورهای امریکای لاتین است. این راهکار، به دلیل تأمین نیازهای پالایشگاه‌های نیمه‌فعال این کشورها از آنها تقاضای خرید تجهیزات و خدمات مهندسی را دارد که باعث می‌شود روابط دوستانه و همکاری‌های بین‌المللی افزایش یابند. بازطراحی تجارت نفت خام ایران از صادرات تجهیزات و خدمات مهندسی ایرانی جهت بازسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای امریکای لاتین، بیه دلیل تأمین نیازهای پالایشگاه‌های نیمه‌فعال، افزایش همکاری‌های بین‌المللی، تقویت روابط دوستانه و ارزش آوری بسیاری برای ایران از مزایای بسیاری برخوردار است. بنابراین، این راهکار می‌تواند به عنوان یکی از راهکارهای مناسب برای ایران در صنعت نفت و گاز محسوب شود.

به عقیده کارشناسان مهم‌ترین راهکار برای فرار از گستره تحریم‌های بین‌المللی این است که از خام‌فروشی فاصله بگیریم و با تولید فرآورده‌های دارای پیچیدگی خاص بر

حسن مردلی کارشناس انرژی و استاد حقوق انرژی دانشگاه تهران

«

»

تحریم‌ها کمتر می‌توانند در زمینه صدور

خدمات اثر گذاری داشته باشند و برایمان مشکل به وجود بیاورند. به این ترتیب، از طریق سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی و صدور خدمات فنی و مهندسی به این کشورها می‌توانیم به نحوی تحریم‌ها را بی‌اثر کنیم

گستره مشتریان خود بیفزاییم، این امر مستلزم تأسیس پالایشگاه است که هزینه‌بر و زمانبر است. بر همین اساس سیاست جدید نیز به ایران این فرصت را می‌دهد که به جای پول صادرات نفت خود، فرآورده‌های نفتی غیر قابل تحریم دریافت کند و به فروش برساند. شواهد نشان می‌دهد این سیاست اثر گذار بوده است، زیرا توانسته‌ایم در شرایط تحریم نفت خود را بفرشویم و به درآمدهای نفتی دسترسی داشته باشیم. بسیاری از کارشناسان اذعان دارند که پیشرفت‌های دانش بنیانی زمینه‌ساز بهره‌گیری از این سیاست شده است،در ضمن این روش

از ثبات بسیار بالایی نیز برخوردار است. بازارسازی تضمینی برای نفت‌خام ایران از طریق صادرات خدمات فنی و مهندسی جهت نوسازی پالایشگاه‌های نیمه‌فعال کشورهای همسو و دریافت سهام در آن پالایشگاه‌ها از جمله سیاست‌های موفق اجرایی بوده که دولت سیزدهم، با ختنی‌سازی تحریم‌های نفتی به اجرا گذاشته است. در ابتدا این رویکرد در ارتباط با ونزوئلا به کار گرفته شده که افزایش ۱۰ برابری فروش نفت ایران به این کشور از ۲۰ هزار بشکه در روز به ۲۰۰ هزار بشکه را در پی داشت. این رویکرد در ایران در حال توسعه است و به نظر می‌رسد کشورهای همچون کوبا و نیکاراگوئه نیز اهداف خوبی برای همکاری در عرصه پالایشگاه‌های فراسرزمینی برای تهران به شمار می‌روند.

■ **بازارسازی مؤثر ایران در پالایشگاه‌های فراسرزمینی**
حسن مردلی کارشناس انرژی و استاد حقوق انرژی دانشگاه تهران در گفت‌وگو با «جوان» در خصوص صدور خدمات فنی و مهندسی توسعه‌است و به کشورهای دیگر و سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی می‌گوید: «باید توجه داشته باشیم که امروز تجارت در دنیا به دو عامل بستگی دارد: اول تجارت کالا و دوم تجارت خدمات مطرح است. در حال حاضر، یک پنجم تجارت امریکا مربوط به تجارت کالا و چهار پنجم آن وابسته به تجارت خدمات است.»

وی می‌افزاید: «واقعیت این است که تجارت خدمات چندین برابر تجارت کالا برای کشورها نفع دارد و امروز کشورهای زیادی در دنیا از این موضوع منتفع می‌شوند. پارامترهای تجارت خدمات عبارت از سرمایه‌گذاری

خارجی، ساخت فرودگاه‌ها، بندر، پل‌ها، جاده‌ها، راه‌ها، و دهها سرویس دیگر است. حتی خدمات بیمه‌ها، هواپیمایی‌ها و موارد اینچنینی هم در زمره ارائه خدمات قرار می‌گیرند. این مقوله همچنین شامل خدمات بندری، مسافری و حمل و نقل کالا در دریا می‌شود.»
این کارشناس انرژی تأکید می‌کند: «خدمات فنی و مهندسی نیز از جمله خدماتی است که می‌توانیم به دیگران ارائه دهیم. به طوری که توان و قوه اجرایی خود را در یک کشور خارجی به کار بگیریم و خدماتی به کشور هدف بدهیم و از محل این سرمایه‌گذاری ارزش کسب کنیم که برای کشور سودآوری دارد.»

وی می‌گوید: «تحریم‌ها کمتر می‌توانند در زمینه صدور خدمات اثر گذاری داشته باشند و برایمان مشکل به وجود بیاورند. به این ترتیب، از طریق سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی و صدور خدمات فنی و مهندسی به این کشورها می‌توانیم به نحوی تحریم‌ها را بی‌اثر کنیم. یکی از روش‌های همکاری با دیگر کشورها این است که سهم تولید در آنها داشته باشیم و در این امر مشارکت کنیم. در این نوع همکاری‌ها، فرایند تولید در کشور هدف صورت می‌گیرد و در نهایت با فروش فرآورده‌ها درآمدی کسب می‌کنیم.»

مردلی می‌افزاید: «یکی از مزیت‌های سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی این است که می‌توانیم به فروش فرآورده‌ها در کشور هدف یا کشورهای مجاورش بپردازیم. بنابراین این سیاست به ما در برن رفتن از شرایط تحریمی کمک می‌کند و نوعی بازارسازی تضمینی برای فروش نفت‌مان به وجود می‌آورد.»

وی تصریح می‌کند: «از آنجا که ما دارای شرکت‌های

امین نوربخش کارشناس انرژی اندیشکده امیرکبیر

«

»

توان فنی و مهندسی کشورمان در حوزه پالایشگاهی نسبت به کشورهای امریکای جنوبی در سطح خوبی است و می‌توانیم در زمینه صدور این خدمات فعال باشیم. بازسازی و فعال کردن ظرفیت‌های بلااستفاده و تخریب شده این کشورها در حوزه پالایشگاهی در توان مهندسی کشور است

دانش بنیان قوی هستیم و در بسیاری از زمینه‌ها پیشرفت‌های خوبی داشته‌ایم، می‌توانیم صدور خدمات فنی و مهندسی به کشورهای دیگر و اجرای سیاست سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی را پیش ببریم که این اقدامی بسیار مثبت برای کشور است و منافع ما را برآورده می‌کند. هر چقدر بتوانیم از این ظرفیت بهره‌برداری کنیم، به نفع ماست.»

■ **سهامداری در پالایشگاه‌های نیمه‌فعال و گسترش بازارهای در دسترس**

امین نوربخش، کارشناس انرژی اندیشکده امیرکبیر

نیز در گفت‌وگو با «جوان» در خصوص مزیت‌هایی که سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی برایمان دارد، می‌گوید: «سیاست مورد بحث از این نظر برایمان اهمیت دارد که اولاً تحریم‌پذیری نفت را کاهش می‌دهد و ثانیاً یک بازار تضمینی فروش نفت برای نفت خام ما ایجاد می‌کند.»

وی می‌افزاید: «نفت خام به دلیل ویژگی‌های شیمیایی که دارد و اینکه از طریق تانکرهای بزرگ در حجم بالا جابه‌جا می‌شود، فروش در شرایط تحریم باسختی‌های زیادی همراه است. وقتی این نفت را به پالایشگاه تحت تحریمی مثل پالایشگاه ونزوئلا که در آن سهامدار هستیم، بفرشویم و خوراکش را تأمین کنیم، در عمل ریسک تحریم را کاهش می‌دهیم. از طرف دیگر، فرآورده‌ها در همان منطقه‌ای که پالایشگاه قرار دارد، به فروش می‌رسد.»

به گفته این کارشناس انرژی، از آنجا که ترکیب شیمیایی فرآورده‌ها طوری نیست که قابل تشخیص باشد و اینکه در ابعاد کم حمل می‌شود، قابلیت تحریم پذیری‌اش کاهش می‌یابد. بنابراین در همان منطقه امریکای جنوبی که سهامدار پالایشگاهی هستیم به فروش فرآورده‌ها اقدام می‌کنیم. به این ترتیب، سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی می‌تواند به فروش نفت کشورمان در شرایط تحریم کمک کند.

نوربخش در ادامه تأکید می‌کند: «توان فنی و مهندسی کشورمان در حوزه پالایشگاهی نسبت به کشورهای امریکای جنوبی در سطح خوبی است و می‌توانیم در زمینه صدور این خدمات فعال باشیم. بازسازی و فعال کردن ظرفیت‌های بلااستفاده و تخریب شده این کشورها در حوزه پالایشگاهی در توان مهندسی کشور است. از طریق صدور خدمات فنی و مهندسی به کشورهای مقصد می‌توانیم کسب در آمد داشته باشیم و به ایجاد بازار پایدار برای نفت خام خودمان مبادرت کنیم.»

این کارشناس انرژی می‌گوید: «کشورهای امریکای جنوبی مانند ونزوئلا، کوبا و نیکاراگوئه و به ویژه ونزوئلا که تحت تحریم‌های امریکاست، ترسی از تحریم‌ها ندارند. بنابراین گزینه‌های خوبی برای همکاری در حوزه پالایشگاهی برای کشورمان به شمار می‌روند. حتی به جای ارز می‌توانیم از این کشورها طلا، کالاهای اساسی و چیزهای دیگر دریافت کنیم و به صورت نهاتری به تسویه درآمدهای نفتی بپردازیم.»

نوربخش می‌افزاید: «سیاست سهامداری در پالایشگاه‌های فراسرزمینی برای کشوری مانند ما که تحت تحریم هستیم، در ارتباط با کشور‌های همسو بیشتر کاربرد دارد. به همین دلیل، کشور‌های امریکای جنوبی به ویژه ونزوئلا، کوبا و نیکاراگوئه که با امریکا مشکل دارند، گزینه‌های خوبی برای پیگیری سیاست مورد بحث هستند.»

وی اظهار می‌دارد: «ظرفیت فنی و مهندسی کشور به حدی است که می‌توانیم به ارائه خدمات در مجتمع‌های پتروشیمی کشورهای دیگر بپردازیم و به توسعه آنها مبادرت کنیم. توسعه چنین مجتمع‌هایی به لحاظ توسعه زنجیره ارزش برای کشورهای هدف اهمیت دارد و منبع اشتغالی برایمان می‌شود. این نوع همکاری‌ها از یک طرف برای ما در آمد ایجاد می‌کند و از سوی دیگر، گسترش تعاملات با این کشورها می‌تواند بستر ساز مستحکم‌تر شدن ارتباطات ما به لحاظ سیاسی با آنها باشد و زمینه را برای همکاری‌های بیشتر مهیا کند.»

■ **جمع‌بندی**

به نظر می‌رسد دولت سیزدهم در حوزه دیپلماسی انرژی، رهیافت مملگرایانه در پیش گرفته است و حرکت در این مسیر، چشم‌انداز مثبتی نمایان می‌کند. اینکه با داشتن پیوسته نظام‌های بیمارانگیز، اقدامات صورت گرفته یک ضرورت است تا افکار عمومی در جریان قرار گیرد. ورود دولت سیزدهم به سال سوم خدمت، نشان می‌دهد فرصت زیادی برای عملیاتی‌کردن ایده‌ها ندارد و مردم نیز همچنان منتظر لمس نتایج اقدامات مختلف در سفره معیشت هستند که مع‌الفاظاً تاکنون به چشم نمی‌خورد و باید بیش از پیش جهدو جهاد شود.

اخبار

عضو کمیسیون انرژی مجلس در گفت‌وگو با «جوان»:

نیازمند طراحی مجدد سیاست‌های تجاری در بخش نفت خام هستیم

وی تأکید کرد: «برای رسیدن به یک اقتصاد موفق حتماً باید بخش خصوصی را در این زمینه تشویق کنیم و بخش خصوصی به این شرایط‌ها ورود کند. لازمه هر اقتصاد مستقل و مقتدری، قوی بودن بخش خصوصی است؛ بخش خصوصی اقتصاد کشور را مدیریت می‌کند.»

قاسم سلعدی عضو کمیسیون انرژی مجلس

عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی اظهار کرد: «در این حوزه بخش خصوصی هم در کنار دولت ورود کرده است و در سفر اخیر رئیس‌جمهور برای توسعه زیرساخت‌های صنعت گاز و پتروشیمی نیز برنامه‌ریزی شده است. در این راستا دولت هم مشوق‌هایی برای بخش خصوصی ایجاد کرده که در آن کشورها و محورهای همکاری ایران با کشورهای حوزه امریکای جنوبی نیز بیشتر شود. این نوع فعالیت در رونق و شکوفایی اقتصاد کشورها و همچنین روابط حسنه بین کشورها بسیار مؤثر است.»

نماینده دشت آزادگان در مجلس خاطر نشان کرد: «ما امروز به عنوان قطب پتروشیمی در دنیا و خاورمیانه شناخته شده‌ایم و این دانش‌ها را با توجه به توسعه پتروشیمی‌های داخلی باید به کشورهای همسایه و رغب برای همکاری نیز تسری دهیم تا سود و منفعت آن نصیب کشور شود.»

یک عضو کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی معتقد است تقریباً چندین سال است که ما در زمینه تجارت نفت خام به مشکل برخوردیم و نیازمند طراحی مجدد سیاست‌های تجاری خود در بخش نفت خام هستیم. بحث بازسازی پالایشگاه‌های نیمه فعال کشورهای همسو با ایران یکی از راهکارهای مهمی بوده که دولت سیزدهم پیگیری کرده است. قاسم ساعدی عضو کمیسیون انرژی مجلس در گفت‌وگو با «جوان» در مورد سیاست جدید ایران در زمینه باز معماری تجارت نفت خام خود در امریکای جنوبی گفت: «در این روش کارشناسان و مهندسان ما با استفاده از دانش و تجهیزات بومی‌سازی شده ایرانی، پالایشگاه‌های نیمه‌فعال در عراق، سوریه و ونزوئلا بازسازی و تجهیز و نوسازی خواهند کرد که در این بین ایران سهامدار این پالایشگاه‌ها خواهد شد که تحت سیاست پالایشگاه‌داری فراسرزمینی ایران این مهم اتفاق می‌افتد. تجهیزات مورد نیاز این پالایشگاه‌ها نیز از سوی شرکت‌های توانمند دانش‌بنیان ما تأمین می‌شود و یقیناً در آینده در کشورهای دیگر هم این کار را انجام خواهیم داد و به گسترش بازارهای صادراتی نفت خام با این سیاست جدید بازارسازی تضمینی پیش خواهیم رفت.»

ساعدی ادامه داد: «اگر پروژه‌های پالایشگاهی و غیر پالایشگاهی نفت و گاز ما در کشورهای دیگر بیشتر شود، قطعاً امنیت بین کشورها نیز بیشتر می‌شود، چراکه منافع مشترکی را پیدا خواهند کرد و این گام رو به جلو و مثبتی است.»

کارشناس انرژی مریم رحمانی

یکی از مشکلات بزرگ گریبانگیر اقتصاد ایران، بازارهای سنتی نفت خام ایران است که سبب شده این

بازارهای سنتی در تیررس تحریم‌های غرب قرار گیرد و همین موضوع اقتصاد ایران را بسیار شرطی کرده است. در همین راستا راهکار مهم در دسترس برای حل این مشکل بزرگ، رهاکردن بازارهای سنتی و حرکت به سمت بازارسازی جدید برای نفت‌خام ایران است. در همین زمینه ایران برای کاهش وابستگی اقتصادی خود به درآمد حاصل از صادرات نفت، باید فعالانه بازارها و فرصت‌های جدیدی را برای صنعت نفت و گاز خود ایجاد کند. یکی از راهبردها تنگه بر توان شرکت‌های دانش بنیان ایران برای کمک به احیا و بازسازی پالایشگاه‌های نیمه فعال کشورهای همسو با ایران در منطقه و همچنین کشورهای تحریمی نظیر ما در منطقه امریکای جنوبی و تبدیل آنها به واردکنندگان نفت خام ایران است.

چندین کشور در منطقه آسیای مرکزی نظیر ازبکستان و همچنین سوریه و عراق در غرب آسیا و همچنین در منطقه امریکای جنوبی مانند ونزوئلا، اکوادور و کوبا پالایشگاه‌های قدیمی دارند که کمتر از ظرفیت اسمی خود کار می‌کنند و نیاز به ارتقا و بازسازی دارند. این کشورها همچنین سرمایه‌گذاری‌های مستهلک شده زیادی در زیرساخت‌های پالایشگاهی خود دارند که به دلیل عدم تکمیل سرمایه‌گذاری یا تحریم‌های اقتصادی به شکل نیمه‌فعال